

(คำแปลอย่างไม่เป็นทางการ)

ประวัติย่อพระธาตุสี่โคดตะบอง

พระธาตุสี่โคดตะบองเป็นปูชนียสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของชาตินลาว ตั้งอยู่ที่วัดเมืองเก่า ริมฝั่งแม่น้ำโขงห่างจากตัวเมืองท่าแขกออกไป 6 กิโลเมตร พระธาตุแห่งนี้เริ่มสร้างขึ้นโดยพระเจ้าสุมินทะลาด หรือสมเด็จพระเจ้าสุววงศาธิราช วงศ์กษัตริย์แห่งอาณาจักรสี่โคดตะบองประมาณศตวรรษที่ 6 พุทธศักราชล่วงมาได้ประมาณ 221-400 ปี

ตำนานอุรังคธาตุหรืออุรังคนิทานได้กล่าวถึงประวัติการสร้างพระธาตุพนม พระธาตุอิงฮัง พระธาตุสี่โคดตะบองว่า พระเจ้านันทะเสนปฐมกษัตริย์แห่งอาณาจักรสี่โคดตะบองได้ปกครองเมืองในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้ายังทรงมานในวัฏสงสาร ภายหลังพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วพระอรหันต์ได้อัญเชิญพระพุทธรูปมาไว้ในสุวรรณภูมิประเทศและมาถึงแคว้น แห่งเมืองมะลุกขนคร (อาณาจักรสี่โคดตะบอง) พระอรหันต์ทรงรับบิณฑบาตของพระยาสี่โคดตะบอง ด้วยเหตุว่าพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่า “โคดตะมะ” ได้ถวายพระพรแก่พระยาสี่โคดตะบอง เมื่อพระอรหันต์กลับสู่เมืองพลาครแล้ว การประชุมสังคายนาก็ได้จัดขึ้น โดยมีพระมหากัสสปเป็นประธานและเจ้าอโศกมหาราชเป็นผู้อุปถัมภ์พระมหากัสสปและพระอานนท์ได้กล่าวว่า เมื่อใดพระตถาคตเข้าสู่ปรินิพพานแล้วควรที่จะนำเอาพระบรมสารีริกธาตุไปประดิษฐานไว้ที่จอมคอยบรรพตสี่ (ภูกำแพง) โดยมีพระยาทั้ง 5 ร่วมกันก่อสร้างอุโมงค์

1. พระยานันทะเสน เมืองมะลุกขนคร (แคว้นสี่โคดตะบอง)
2. พระยาสุวรรณพิงกัน เมืองหนองหารหลวง (สกลนคร)
3. พระยาคำแดง เมืองหนองหารน้อย (กุมภวาปี อุดร)
4. พระยาอินตะปัดถนนคร (ชะแมบบูราน)
5. พระยาจุลมะณีพมมะทัต (เมืองจุลมะณีแก้วปะกัน)

ภายหลังที่ก่อสร้างอุโมงค์เสร็จแล้วพระเจ้านันทะเสนแห่งมะลุกขนครทรงได้รับพระราชทานบรมราชาภิเษกเป็นพระยาสี่โคดตะบองหลวง เหตุที่พระบรมสารีริกธาตุคือพระอุรังคธาตุส่วนหัวอกของพระพุทธเจ้ามาประดิษฐานในแคว้นของพระองค์ พระองค์ปรารถนาให้ได้บวช ในศาสนาพระอริยมตไตรคำอธิบายของพระเจ้านันทะเสนไม่หนักไปทางยศฐาบรรดาศักดิ์ใดๆทั้งสิ้น พระองค์ทรงมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นผู้อุปถัมภ์พุทธศาสนาด้วยศรัทธาอันแรงกล้า

พระอรหันต์ทั้งหลาย โดยมีพระมหากัสสปเป็นประธานได้โมทนาสาธุการในคำปรารถนาของพระยานันทะเสนแห่งแคว้นสี่โคดตะบองถึงสมัยเจ้าสุมินทะราชสักกะยะวงแคว้นสี่โคดตะบองได้ครองเมืองสาเกต (ร้อยเอ็ด) ถูกกองทัพทวารวดีมารุกราน ไฟรพเพลิงหลายได้อพยพเข้ามาพักพิง พระบรมโพธิสมภารของพระเจ้าสุมินทะราช พระองค์ได้จัดแม่ทัพขับไล่พวกทวารวดีออกไปและตีเอาเมืองทวารวดีและอินตะปัดถนนครได้ พระองค์ได้ราชาภิเษกขึ้นเป็นราชาธิราชแห่งราชอาณาจักรสี่โคดตะบอง

ภายหลังที่พระยาสุมิตะราชาได้ครองเมืองสีโคตตะบอง พระองค์ได้รับฟังพุทธประวัติจากพระอรหันต์ทั้ง 5 และมีความเลื่อมใสเป็นอย่างยิ่ง พระอรหันต์ทั้งหลายจึงได้พระราชศรัทธา พระองค์จึงยินดีก่อสร้างอุโมงค์เจดีย์ขึ้นเพื่อเป็นเกียรติแก่พระยานันทะเสน ปฐมกษัตริย์แห่งสีโคตตะบองตามคำขอของพระอรหันต์นั้น

พระองค์จึงเอาพระบรมสารีริกธาตุของพระอรหันต์ตาเจ้าทั้งหลายมาบรรจุไว้ในองค์พระธาตุที่ประดิษฐานที่เมืองหลวงมะลุกขณะนครตลอดจนถึงรัชกาลของพระองค์

สมัยพระเจ้าแผ่นดินล้านช้าง ค.ศ. 1353 รัชกาลพระเจ้าฟ้ารุ่งมหาราชรวบรวมอาณาจักรน้อยใหญ่เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในขณะที่ปกครองแผ่นดินล้านช้างในเบื้องต้น พระองค์ยังใช้นโยบายผูกใจกับหัวเมืองต่างๆ ให้จงรักภักดีด้วยการซื้อถือนิเณน ก่อนพุทธศาสนาลัทธิหินยาน (เถรวาท) เข้ามามีอิทธิพล ในแผ่นดินล้านช้าง ดั้งนิทานขุนบรมฉบับมหาเทหลวงในรัชกาล (ค.ศ. 1500-1520) กล่าวไว้ว่าสองเดือนใดให้ผู้คนไปไหว้เมื่อถึงเชียงคองเชียงทองแล้วเราจะได้บูชาถ่านฟ้าคือถ่านแต่ง ถ่านตั้ง ถ่านถือก และอื่นๆ ให้ถึงเมืองเดือนสามใดถึงเมืองขวา (หลวงพระบาง) หากใครไม่ขึ้น ถือว่าไม่สัตย์ซื่อต่อเราเลี้ยงผีฟ้า ผีถ่านนี้ปู่เจ้าฟ้าหลวงโงมได้สั่งแก่เรา

ถึงศตวรรษที่ 15 ค.ศ. 1433 เจ้าเมืองกะบะ (เมืองเก่า) ก็ได้เริ่มถากถางบริเวณพระธาตุนี้แต่เจ้าเมืองนี้ไม่ได้สร้างเสริมต่อเติมแต่อย่างใดยังคงรักษารูปเดิมได้

พระธาตุสีโคตตะบองทางประวัติศาสตร์

ประวัติพระธาตุสีโคตตะบองมีความชัดเจนขึ้น ในศตวรรษ 16 อันเป็นสมัยกลางอาณาจักรล้านช้าง ภายหลังที่พระพุทธศาสนานิกายเถรวาท (หินยาน) เข้ามามีอิทธิพล ในสุวรรณภูมิประเทศพระเจ้าโพธิสารราช ได้เสด็จลงมาซ่อมแซมพระธาตุดังกล่าว นับตั้งแต่นั้นมา พระธาตุสีโคตตะบองจึงทรงคุณค่า แห่งศิลปะลาวล้านช้าง โดยสืบต่ออนุรักษ์ถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ 2 ที่สร้างนครหลวงเวียงจันทน์เป็นเมืองหลวงของประเทศ พระองค์ได้มีพระราชศรัทธาเลื่อมใสให้ความสำคัญแก่องค์พระธาตุสีโคตตะบองจึงเห็นควรให้เสริมสร้างองค์พระธาตุขึ้นใหม่ดัดแปลงอุโมงค์เก่า แบบเจดีย์ผสมวิหาร ในสมัยพระเจ้าสุมิตะทามะวงสา พร้อมกับมหาสิบบุพผาทวีก่อสร้างไว้เป็นหอเจดีย์หลวงแห่งมะลุกขณะนคร

การบูรณะก่อสร้างสำเร็จในปี ค.ศ. 1568 และนำเอาไพร่พลทำบุญฉลองเป็นการใหญ่และทรงมอบข้าไว้รักษา

ในสมัยกลางอาณาจักรล้านช้าง วงศ์กษัตริย์ของลาวนับตั้งแต่สมเด็จพระโพธิสารราช กษัตริย์ทุกองค์ได้เอาใจใส่อุปถัมภ์บำรุงพระธาตุแห่งนี้ตลอดมาจนถึงรัชกาลพระเจ้าสุลยวงสาทามิกะราช เจ้าเมืองกะบอง (ใหม่) ชื่อพระเจ้าหน่อเมือง ใน ค.ศ. 1622 ดำรงยศเป็นเจ้าผู้ครองเมืองทรงพระนามว่า “พระยานครหลวงพิชิตราชธานีสีโคตตะบุนหลวง” ได้นำพาไพร่พลอุปฐากรักษาตลอดจนถึงปี ค.ศ. 1806 พระเจ้าอนุวงศ์ได้บูรณะซ่อมแซมพระธาตุแห่งนี้ร่วมกับเจ้าขัติยะราชแห่งมะลุกขณะนคร (เมืองเก่า)

● ลักษณะสถาปัตยกรรมของพระธาตุสี่โคดตะบอง

ลักษณะของพระธาตุแห่งนี้ก่อสร้างด้วยอิฐ ทาด้วยปูน ฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมหักมุม ยอดแหลม ส่วนบนของพระธาตุมีลักษณะสี่เหลี่ยมแบบควงปี

โครงสร้างของพระธาตุสี่โคดตะบองแห่งนี้อยู่ในสมัยเดียวกันกับพระธาตุพนม พระธาตุอิงฮัง ธาตุบังพวน พระธาตุหลวงเวียงจันทน์ซึ่งเป็นตระกูลช่างศิลปะก่อสร้างของลาวล้านช้าง ฐานแต่ละด้านยาว 14.33 เซ็นติเมตร สูง 28-89 เซ็นติเมตร ประดับเสวตฉัตร 7 ชั้น ในแกนเป็นเหล็ก เสวตฉัตรทำด้วยเงินและคำ ปลายเสวตฉัตรมีโคมแก้ว (เฉพาะเสวตฉัตร สูง 2 เมตร บริเวณฐานพระธาตุกว้างประมาณด้านละ 25 เมตร สูง 30 เมตร) มีพระธาตุน้อยของพระอรหันต์ทั้งห้าตั้งอยู่ทางด้านตะวันตก 3 องค์ และตะวันออก 2 องค์ (ปัจจุบันพังหมดแล้ว)

● สิ่งก่อสร้างขึ้นใหม่ในบริเวณพระธาตุ

- พระพุทธรูปปูนซีเมนต์ 4 องค์ตั้งอยู่องค์ละด้านของพระธาตุ
- กำแพงพระธาตุตั้งอยู่พื้นดินเมืองด้านเหนือได้ยาว 42.47 เมตร ด้านตะวันออก 45 เมตร สนามในกำแพงนี้ด้านเหนือและใต้กว้าง 4.87 เมตร
- ด้านตะวันออกและตะวันตก กว้าง 4.36 เมตร กำแพงสูง 2.30 เมตร
- สร้างใบสีมาขึ้นใหม่ปี 1956
- กลมเลียนรอบพระธาตุมีสองด้านคือ ด้านเหนือและด้านใต้ ด้านละ 4 หลัง
- สร้างขึ้นปี 1961 ทางตะวันออกมีกำแพงกั้นในปีเดียวกัน

● โบราณสถานอื่นๆอยู่บริเวณสนามพระธาตุที่ทางรัฐบาลสงวนเป็นเขตดินพระธาตุ

1. พระธาตุใหญ่ 1 หน่วยตั้งอยู่ข้างห้วยซีเมนต์ทางทิศตะวันออกที่สะพานข้ามเพลงเป็นรูปโพน สูงยังคงมีอยู่
2. หอกระจาย 1 หลัง ที่บริเวณเดียวกันใกล้พระที่เพลง
3. ซากวิหาร (กะตึบ) 1 หลัง เหลือแต่แท่นพระพุทธรูปติดกับแท่นวิหาร ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากกำแพงพระธาตุทางใต้ประมาณ 30 เมตร
4. สิมร้างตั้งอยู่ถัดไปทางทิศตะวันออกประมาณ 15 เมตร ยังเหลือแต่ใบสีมาโนนสิม
5. ห้วยประวัติศาสตร์ตั้งทางภาคเหนือของบริเวณพระธาตุมีสะพานข้ามห้วยนี้มีชื่อในตำนาน อุลังคะธาตุว่า ห้วยน้ำเข้ามาซึ่งพัวพันกับเรื่องสี่โคดตะบอง

● สิ่งก่อสร้างขึ้นใหม่ปี 1975-1997 คือ

- เทปูนซีเมนต์กันตลิ่งพังริมโขงข้างองค์พระธาตุด้านตะวันตก ซึ่งนำโดยท่านสังกะโป สี่โคด จุนละมะนิสมัยที่ท่านดำรงตำแหน่งเป็นรองรัฐมนตรีกระทรวงโยธา คมนาคม ขนส่ง (1974-78)
- สร้างหอบริการ 1 หลังชั้นเดียว (1993-1994)
- สร้างกุฏิสงฆ์ 2 ชั้น ลาดทางเดินวัดพระธาตุด้านใต้

- ปฏิสังขรณ์พระธาตุคั่นใหม่หลังจากฟ้าผ่า ระหว่างปี 1993-1994
- หอไหว้บรรพบุรุษสี่โคตสร้างปี 1998

- ประวัติเจ้าอธิการวัดพระธาตุสี่โคตตะบอง

พระอาจารย์ฟอง ไชบัวทอง

บวชได้ 12 พรรษา

รวมอายุได้ 89 ปี

*****